

MMA

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

Művészetelméleti és Módszertani
Kutatóintézet

„Mozgó dó...”

A KODÁLY KONCEPCIÓ
ÉRTELMEZÉSE
A XXI. SZÁZADBAN
szimpózium

2017. november 14.

PESTI VIGADÓ

a Magyar Művészeti Akadémia székháza

Előszó

1966. július 27-én a kaliforniai Berkeley-ben a Corvin Magyar Club keretében Kodály előadást tartott a jelenlévőknek. Az utána kialakult beszélgetésben, vitában megkérdezte tőle valaki, mi is annak az új nevelési módszernek a lényege, „ami iránt a külföld érdeklődik”. Kodály Zoltán maga válaszolt a kérdésre: „Nagyon egyszerű. Három szóval ki lehet fejezni: ének, népdal és mozgó dó. A mozgó dó olyan titkos szer, amivel a gyerekek sokkal hamarabb megtanulnak kottából énekelni, mint minden más módszerrel. Hiába kísérleteznek mással, utol nem érik soha. Nem magyar találmány: több mint száz éve egy Curwen nevű angol kezdte; azóta hol használták, hol elhanyagolták. Mi most újra elővettük és nagyon hasznosnak bizonyult.

A másik pedig, hogy az iskolásgyerekek fejét népdallal töltjük meg, ha nincsen benne amúgy is... A népdalokhoz fűződik a zenei elemek megtanítása... A korán, hat-hét éves korban kezdett gyakorlás úgy kifejleszti a gyerek készségét és úgy meggyorsítja felfogóképességüket, hogy nekik ez játék.”

Kórusművei, zenepedagógiai etűdjei, énekgyakorlatai mind ezt a célt szolgálták. Kodály elképzelése tanítványai, munkatársai közreműködésével ért el nemzetközi sikereket és vált maradandóvá, megkérdőjelezhetetlenné. Mi, akik így tanultuk a zenei „betűvetést”, jól tudjuk, hogy nemcsak a kotta vált számunkra ismerős tereppé, de a zene belső világának megértése is könnyebb lett és nem melleleg, a magyar népdalok világába is örömteli és hasznos betekintést nyerhettünk. A Kodály metódus nem változik: örök és maradandó. Ám a tanuló ifjúság szellemi és mentális változásainak figyelembe vételével időről időre, apró elemeiben más és más ötletek is belekerülhetnek. Konferenciánk, a Kodály Zoltán emlékévéhez kapcsolódóan ezek fontosságára próbálja felhívni a figyelmet.

Fehér Anikó

Program

2017. november 14.

9.30 - 10.00 **Regisztráció**

10.00 - 10.10 Köszöntő

10.10 - 10.30 *Nemes László Norbert: Örökérvényű koncepció egy folyamatosan változó kulturális környezetben*

10.30 - 10.50 *Turmezeyné Heller Erika: Kodály koncepciója a korszerű tanuláselméletek tükrében*

Hozzászólások

11.00 - 11.20 **Kávészünet**

11.20 - 11.40 *Rápli Györgyi: „Terv és valóság” – Kodály nemzetnevelő programja a pedagógusok szemszögéből*

11.40 - 12.00 *K. Udvary Katalin: Tehetséggondozás Kodály szellemében a hazai közoktatásban*

12.00 - 12.20 *Windhager Ákos: A lírai én szerepei Kodály oratorikus hitvallásaiban*

Hozzászólások

12.30 – 13.00 *Tutti Cantabile együttes koncertje*
vezényel: Lániczky Edit

13.00 - 13.50 **Ebédészünet**

13.50 - 14.10 *Fehér Anikó: Kodály módszer kontinenseken át*

14.10 - 14.30 *Szerényi Béla: Gyakorlat és elmélet összehangolása a népzeneoktatásban*

14.30 - 14.50 *Mindszenty Zsuzsánna: A Kodály koncepció megjelenése az amatőr kórusok munkájában*

14.50 – 15.10 *Tóth Árpád: A szolmizáció bevezetése heterogén tudásszintű csoportokban*

Hozzászólások

15.20 – 15.40 *Pengetős Trió koncert*

Zárszó

Absztraktok

Nemes László Norbert

a Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet igazgatója

Örökérvényű koncepció egy folyamatosan változó kulturális környezetben

Kodály Zoltán korszakos jelentőségű zenei művelődési illetve zeneoktatási koncepcióját a magyar és európai zenei és kulturális hagyományokból kiindulva fogalmazta meg saját beszédeiben, tanulmányaiban, különböző interjúkban és nyilatkozatokban. Alapvetően az 1930-as években kikristályosodott koncepció a magyar közoktatás napi gyakorlatában csak a második világháborút követő években, egy megváltozott társadalmi és kulturális közegben került megvalósításra. Ezek a változások a napi élet minden szegmensét érintették, beleértve az oktatást is. Miként az eredeti koncepció is számos ponton sérült, a koncepciót a gyakorlatba átültető magyar pedagógiai gondolkodás is, amelyet egészen 1948-ig leginkább a modern, gyermekközpontú pedagógiai irányzatok iránti nyitottság és érdeklődés jellemez, új irányt vett, amelynek negatív hatása véleményem szerint a mai napig érezhető, s leginkább az iskolai zenetanításunkat általában jellemző, rendkívül merev pedagógiai gyakorlatban érhető tetten. A régóta várt változás legnagyobb ellensége a zenepedagógiáról való gondolkodásunkat gazdagítani képes, új és kreatív gondolatok iránti nyitottság szinte teljes hiánya, amelyet leginkább Kodály habitusa, a mai napig érezhető szellemi kisugárzása kellene, hogy inspiráljon, hiszen éppen az újra és a progresszívra mindig nyitott Kodály volt az, aki kora legjobb zenetanítási gyakorlatainak importálását javasolta, elősegítve ezzel koncepciójának hatékony gyakorlati megvalósítását.

Turmezeyné Heller Erika

az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Karának docense, karvezető

Kodály koncepciója a korszerű tanuláselméletek tükrében

Kodály pedagógiai elképzelései nem az ének-zene módszertani kérdéseiből indultak ki, hanem egy átfogóbb, magasabb cél, a magyarság kulturális felemelkedésének, a társadalom megújulásának útját keresve fordult érdeklődése a pedagógia felé. Ideálja szerint a művészetek erejével nevelt „teljes emberek” elkövetkező generációi egy új, jobb világot építenek fel. A kortárs életreform-mozgalom kínált ehhez modellt Kodály számára, és a reformpedagógiai törekvésekkel együtt, azok szellemi rokonaként vallotta a korán megkezdett művészeti nevelés fontosságát a gyermeki személyiség hatékony alakításában. Hitte, hogy az elidegenedett ipari társadalomba a népi kultúra romlatlansága, őseje hozhatja vissza a humánusot. Az általa vágyott világban a zene nem csak az elit kiváltsága, ezért vált demokratikus szellemiségének megfelelően fontossá a „zenei analfabétizmus” felszámolása. Kodály koncepciójának ezen sarokpontjai – a mindenkinek elérhető, korai életkorban megkezdett zenei nevelés, a vokális alapok, a népzene központi szerepe, a zenei írásbeliség korai oktatása – más országok közoktatásában a miénktől eltérő prioritással jelennek meg. Ezért is indokolt annak vizsgálata, hogy a kodályi koncepció filozófiai-morális szempontokkal megalapozott elemeit vajon visszaigazolja-e a kognitív pszichológia tanulásfelfogása, amely a megismerés, megértés folyamatának, illetve a tudás kialakulásának tanulmányozására helyezi a hangsúlyt.

Rápli Györgyi

a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kodály Intézetének oktatója, a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének elnökhelyettese, zenepedagógus, karnagy

„Terv és valóság” – Kodály nemzetnevelő programja a pedagógusok szemszögéből

Előadásomban áttekintést kívánok adni a hazai ének-zene tanításának pozitív és negatív jelenségeiről, megjelölve az okozati összefüggéseket. Gondolatmenetem alapja a Kodály-pedagógia „Százéves tervének” felidézése, megvalósulásának eredménye és eredménytelensége lesz. Szeretnék választ megfogalmazni arra, hogy miért utasítja el a diákok jelentős része a magyar iskolákban az ének-zene tantárgyat és nekünk, pedagógusoknak, milyen lehetőségeink, eszközeink vannak az érdeklődés felkeltésére és fenntartására, amely jó esetben a fiatalok érzelmi, értelmi és erkölcsi gyarapodásához vezet.

K. Udvary Katalin

a Psalmus Humanus Művészetpedagógiai Egyesület alapító elnöke, a képzési program vezetője, gordonka- és szolféztanár

Tehetség gondozás Kodály szellemében a hazai közoktatásban

A Psalmus Humanus program bizonyítani kívánja a művészeti nevelés jelentőségét és sokszínű lehetőségét a közoktatásban. A kodályi zenepedagógia eredményeinek bemutatásával és tudományos vizsgálatokkal támasztja alá a gyermekkori művészeti nevelés életre szóló pozitív hatását. Ennek előzménye egy zenepedagógia-történeti kutatómunka, Barkóczi-Pléh: Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata.

Kodály Zoltán kecskeméti iskolalátogatásait felidézve, a kiválasztott művészeti műhelyeket óralátogatások formájában a

legmagasabb szintű szakmai grémium véleményezte a közelmúltban.

A 2002-ben megalapított Psalmus Humanus Művészetpedagógiai Egyesület akkreditált tanár-továbbképzési programja differenciáltan nyújt segítséget az iskolai művészeti oktatásához, mivel többféle iskolatípust, többféle korosztályt és többféle társadalmi csoportot képvisel, valamint az egészséges és a fogyatékossgal élő gyermekek számára is lehetővé teszi az örömszerző művészeti tevékenységekben való aktív részvételt.

Windhager Ákos

a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének tudományos munkatársa, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának óraadó oktatója, művelődéstörténész

A lírai én szerepei Kodály oratorikus hitvallásaiban

Kodály tudatosan vállalta legkésőbb 1923-ban azt a közösségi vezető szerepet, amelyet korábban Ady Endrének tulajdonított a hazai művelődés. Ennek a szerepvállalásnak azonban éppolyan hosszú az előjátéka, mint a kései lecsengése. Jól szervezett műhelyt alapított tanítványjaiból, amely révén többek között művelődési mozgalmat, tankönyvet és népzenei kutatóintézetet hozott létre. Kodály hatása bizonyos pillanatokban az egész társadalmat, a határon innen és túli magyarságot is elérte. Vezető szerepét azonban mégis a zeneszerzői teljesítménnyel vívta ki. A *Psalmus hungaricus*, a *Budavári Te Deum*, a *Missa brevis* és a *Zrínyi szózata* révén feltárul az egyetemes horizont egy-egy szegletében a tárgyiasítható személyes, közéleti és szakrális kérdés-válasz párbeszéde is. Az előadás a négy legmarkánsabb oratorikus hitvallásának elemzésével mutatja be a szent és profán, az egyetemes és a nemzeti, valamint a közösségi és személyes síkok mesterei egymásra építését.

Fehér Anikó

a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének tudományos munkatársa, népzenekutató, karvezető

Kodály módszer kontinenseken át

A Kodály-féle zeneoktatási metódus külföldi sikere sokak által ismert. Jól tudjuk, hogy nemcsak a szülőhazájában, Magyarországon használják ezt sikerrel, de tőlünk távoli földrészeken is. Az előadó személyes tapasztalatait mondja el, hogyan működik a saját népzeneire alapozott szisztéma a Fülöp-szigeteken és Kínában. Beszámol egy különleges, a cyber technikát is igénybe vevő „kalandról”, amikor az amerikai Cleveland fiataljait és énekelni szerető polgárait fogta össze kórossá – részben Budapestről. Közös munkájuk eredményét egy koncerten is bemutatták.

Szerényi Béla

az Óbudai Népzenei Iskola igazgatója, ezüstkoszorús hangszerkészítő mester, előadóművész

Gyakorlat és elmélet összehangolása a népzeneoktatásban

A népzene anyanyelvünk egyik kifejezési formája. Az anyanyelvű kultúra átadási rendje sok tekintetben eltér az intézményszerűsített oktatás-nevelési folyamatoktól. Közege a család és a közösség, módszere a másolás és mintakövetés. A zenei anyanyelv egésze valójában közösségi tudás. A gyakorlati oktatásban ezek az alapvetések nem hagyhatók figyelmen kívül. A zeneelméleti tudás és készségek megszerzése e folyamatokhoz kell kapcsolódjon. Mindennek alapja az éneklés, az életkori sajátosságoknak megfelelően. A tudásanyag rendezőelve zenei anyanyelvünk belső struktúráját kell kövesse. Az egymásra épülő tananyagban tehát érdemes új módszereket keresni, új szemlélettel gazdagítani az eddigi eredményeket. Az Óbudai Népzenei Iskola az ország

legrégebbi népzenei műhelye. Mind a mai napig az egyetlen intézmény, ahol kizárólag zenei anyanyelvünk átadásával foglalkozunk. Ennek megfelelően alapvető célunk és elemi érdekünk, hogy tapasztalatainkkal, pedagógiai módszereinkkel hozzájáruljunk e folyamat sikeréhez.

Mindszenty Zsuzsánna

az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Zenei Tanszékének docense, a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetségének elnöke

A Kodály koncepció megjelenése az amatőr kórusok munkájában

Magyarországon az amatőr kórusok helyzete az utóbbi fél évszázadban – Kodály halála óta – jelentősen megváltozott. A változások eredete szerteágazó irányba mutat – egyfelől társadalmi, kultúrpolitikai, oktatáspolitikai okai is vannak, de a potenciális kórustagok – az X és Y generáció életszemléletének alapvető eltérése is komoly ok lehet. Más az életvitel, az értékrend, az ízlésvilág, így a kórusvezetőknek teljesen más kiinduló ponttal kell közelíteni egy amatőr kórus munkájának, repertoárjának, közösségi életének megtervezése esetén.

A legfontosabb kérdés, hogy ebben a megváltozott világban melyek azok az általános és konkrét elvek, amelyek a huszadik század hagyományain, a kodályi örökségen nyugszanak, és ma is megvalósíthatók. Érdekes és tanulságos, hogy területi, illetve életkori eloszlás szerint a ma jól működő amatőr kórusok hogyan viszonyulnak Kodály Zoltán elképzeléseihez, és akarva vagy akaratlanul hogyan építik be a kórusmunkába Kodály Zoltán zenei nevelési koncepcióját.

Tóth Árpád

a Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium tanára, a Csíkszerda elnevezésű közösségi kórus alapítója, karnagy

A szolmizáció bevezetése heterogén tudásszintű csoportokban

Életszerű helyzet, amikor egy tanár nem kíván lemondani a szolmizáció adta módszertani lehetőségekről annak ellenére, hogy csoportjában szélsőségesen különböző zenei előéletű diákok vannak. Igen gyakori helyzet, amikor úgy kell játékosan bevezetnie és használatba hoznia a tanárnak a szolmizációs szótagokat, hogy egyes tanulók már „anyanyelvi beszélői” a relatív rendszernek, mások esetleg a használat szintjén még sosem találkoztak vele. Jellegzetes példái lehetnek a helyzetnek iskolán kívül működő gyerekkarok, egyházi kórusok (ahová tehát különböző énekórai tapasztalatokkal érkeznek a tanulók), alakuló osztályközösségek (felső első osztálya, illetve nem tagozatos gimnáziumok első osztályai) illetve felnőtt énekkarok.

Ezekben az esetekben meggyőződésem szerint van lehetőség a szolmizáció használatára, bevezetése azonban a szokott gyakorlattól (utószolmizáció) eltérő módon, játékos formában célravezetőbb lehet. Előadásomban két korosztályra bontva egy-egy tevékenységtypust szeretnék bemutatni, amely számomra hasznosnak bizonyult a címben említett pedagógiai probléma áthidalására.

Tutti Cantabile Énekegyüttes

A Tutti Cantabile Énekegyüttes a budapesti Eötvös József Gimnázium végzett diákjaiból 2006-ban alakult. A tagok azóta számos fellépésen, versenyen vannak túl, és lelkesedésük a zene és a közönség minőségi szórakoztatása iránt töretlen. A Kórus vezetője Lánczky Edit zenetanár, karvezető.

Pengetős Trió

A formáció három pengetős népi hangszer: a citera, a tambura és a koboz közös játékára épít. A tagok – Berta Alexandra, Csasznyi Imre, Csenki Zalán – mindhárman elkötelezett hívei és művelői a magyar népzenenek; rendszeresen játszanak hazai és külföldi színpadokon. A koncertezés mellett, hangszerbemutatóval és daltanítással egybekötött gyermekműsorokkal az óvodás és iskolás korosztályhoz juttatják el zenéjüket. Repertoárjukban az instrumentális és vokális dallamok újszerű hangszereléssel, változatosan, fiatalos lendülettel szólnak meg.

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

Művészetelméleti és Módszertani
Kutatóintézet

ESTÉK A HILD-VILLÁBAN

- MŰVÉSZETELMÉLETI ELŐADÁS-SOROZAT -

2017. II. félév: Kodály Zoltán – emlékévé

2017. szeptember 7. 18.00

Farkas Attila: Kodály a magyar művelődéstörténetben

2017. szeptember 21. 18.00

Fehér Anikó: „Gerencséri utca...” – Az új stílusú magyar népdal megjelenése Kodály kórusműveiben és pedagógiai etűdjeiben

2017. október 5. 18.00

Sziklavári Károly: „Háry János vitéz” – A Háry János a magyar hagyomány tükrében

2017. október 19. 18.00

Ittész Mihály: “Megkésett melódiák” – zeneyelvi és formai eszközök a kifejezés szolgálatában

2017. november 9. 18.00

Windhager Ákos: Létösszegző magyar kantáták 1920-1944 között

2017. november 23. 18.00

Kis Domokos Dániel: „A színpadikus Kodály” – A Kodály-művek színpadi világa

2017. december 7. 18.00

Falusi Márton: Haza és haladás Kodály Zoltán prózai műveiben